
Jenni Tinell

Lastentarhanopettajaksi talvisodan aikana. Päiväkirja henkisen ja ammatillisen kasvun kuvaajana

Johdanto

Valmistuin lastentarhanopettajaksi vuonna 2002. Jatkoin suoraan maisteriopintoihin ja toimin samalla osa-aikaisena lastentarhanopettajana. Maisteriksi valmistuttuani työskentelin samassa päiväkodissa päiväkodinjohtajana. Noina kymmenenä vuotena mietin paljon omaa ammatti-identiteettiäni ja tapaani tehdä työtä. Samalla näin itseni sukupolvien ketjussa lastentarhanopettajana. Oman ammattikuntani historian tutkailu syventyi vuonna 2011, kun silloinen työpaikkani vietti 50-vuotisjuhlia. Päiväkodin juhlakirjaa tehdessäni pohdin työn vaikuttavuutta ja merkittävyyttä eri aikakausina ja mietin päiväkodin henkilöstön ammatillisia resursseja, arvomaailmaa ja työskentelytapoja erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa. Vuoteen 1947 saakka lastentarhanopettaja-koulutusta oli tarjolla ainoastaan Ebeneser-seminaarissa Helsingissä. Lähtökohdat lastentarhanopettajan ammatin harjoittamiseen 1800- ja 1900-luvuilla olivat erilaiset kuin nykypäivänä: lastentarhanopettajan kutsumuksellinen työote köyhien perheiden lasten parissa on vaihtunut tilanteeseen, jossa subjektiivinen päivähoito-oikeus takasi sen, että päiväkodeissa on lapsia kaikkien tulo luokkien perheistä.

Sain mahdollisuuden työskennellä Ebeneser-säätiössä vajaat kolme vuotta. Eräs silloinen työntekijä vihjasi mielenkiintoisista päiväkirjoista säätiön arkistossa. Näin löysin tieni Siiri Vallin ja Aino Saarelaisen päiväkirjojen sekä jo kerättyjen omaelämäkerrallisten

aineistojen pariin. Löytö innosti minua osaltaan ryhtymään väitöskirjatyöhön, jossa tutkin lastentarhanopettajaopiskelijoiden elämää ja ammatillisen identiteetin kehittymistä yhteiskunnan murrosvaiheissa 1900-luvun alkupuolelta 2000-luvulle. Aineistoani ovat tutkimuksen tässä vaiheessa päiväkirjat, kilpakeruin tuotetut kertomukset ja arkistolähteet. Olen paneutunut päiväkirjateksteihin vähitellen. Tässä artikkelissa pureudun vain niihin Siiri Vallin (3.11.1919–21.12.2005) päiväkirjoihin, jotka ajoittuvat aikaan vähän ennen talvisodan syttymistä, itse sota-aikaan ja sen jälkeisiin tunnelmiin, siis aikoihin, jolloin Siiri Valli opiskeli Ebeneserissä. Myöhemmin hän toimi muun muassa Ebeneserin lastenlaitosten johtajana (1959–1963) ja lastentarhaseminaari Ebeneserin rehtorina (1959–1970). Käytän hänestä joko tuttavallisesti nimeä Siiri tai Siiri Valli, vaikka hänen tyttönimensä oli Hiltunen.

Artikkelin teemat ja tutkimusaineisto

Tässä artikkelissa käsittelen ensinnäkin sitä, miten Siiri kuvailee sodanaikaisia tapahtumia päiväkirjassaan ja miten hän koki sodan. Sen lisäksi kuvaan sitä, miten Siirin ammatillisen identiteetin etsintä näkyy hänen päiväkirjassaan. Pyrin myös selvittämään, mikä merkitys päiväkirjan pitämisellä oli Siirin elämässä.

Siiri Vallin päiväkirjat vuosilta 1935–1944 ovat talletettuina Ebeneser-säätiön arkistoon. Kirjat koostuvat viidestä päiväkirjasta ja yhdestä vieraskirjasta. Tekijä on itse myöhemmin poistanut päiväkirjoistaan joitakin tekstejä ja lisännyt sivumarginaaleihin selventäviä tietoja elämäkulusta. Lukijalle herää kysymys liekö Siiri toivonut, että hänen päiväkirjansa tulevat löydettyiksi. Näitä lisäyksiä voisi jopa jossain määrin verrata päiväkirjan luovuttajan saatesanoihin, ikään kuin Siiri olisi tahtonutkin luovuttaa päiväkirjansa julkisuuteen, jolloin aidosti yksityinen, julkaisematon päiväkirja muuttuu ”yksityisesti julkiseksi” (vrt. Vatka 2005, 207). Päiväkirjat on toimitettu arkistoon ja lisäksi kirjoittaja on itse jälkikäteen tehnyt niihin pieniä muutoksia. Koska myös muilla on pääsy aineistoon, sen sisällön avaaminen yleisölle ei nähdäkseni ole tutkimusetiikan kannalta ongelmallista (vrt.

Sääskilahti, 2011, 51). Olen myös päättänyt käyttää tekstissä hänen omaa nimeään, sillä tekijä olisi joka tapauksessa tunnistettavissa. Ebeneser-säätiön arkistossa on vain kahden entisen opiskelijan päiväkirjat eri vuosikymmeniltä, ja ne molemmat ovat tutkimusaineistoani. Tutkimukseni tarkoitus ei ole kaivella sensaatiohakuisesti kyseisen henkilön elämää, vaan käsitellä päiväkirjan tekstejä oman tutkimukseni tematiikan rajoissa. Valitettavasti Siiri Vallin molemmat sisarusukset kuten myös Siiri Vallin aviomies Erkki Valli ovat jo kuolleet, eikä pariskunnalla ollut lapsia. Näin ollen ei aineiston julkaisuluvan eikä mahdollisen suullisen lisäaineiston hankkiminen ole ollut mahdollista.

Tutkimuksen metodologia

Oral history -tutkimusta kutsutaan Suomessa nimellä muistitietotutkimus, sillä käsite kuvaa suomalaisessa tutkimuksessa sekä suullista että kirjallista muistitietoon liittyvää tutkimusta (Östman 2008, 7; Fingerroos 2011, 62). Muistitietotutkimuksessa on oma erityinen tapa lähestyä tutkimusta. Sitä onkin luonnehdittu selittäväksi ja ymmärtäväksi, ja sen avulla tuotettua aineistoa – kuten toki mitä tahansa aineistoa – on käsiteltävä kriittisesti. Muistitietotutkimusaineisto edustaa ”toista tietoa” (Fingerroos 2011, 69). Sen avulla saatu aineisto on usein yksityiskohtaista, kokemuksellista ja pitkäikäistä. Sitä voisi luonnehtia niin ikään hiljaiseksi ja heikoksi tiedoksi, mutta toisaalta myös täsmälliseksi tiedoksi. Muistitiedon avulla voidaan saada virallisesta tiedosta poikkeavia käsityksiä ja näkemyksiä (Ukkonen 2000; Ukkonen 2010). Se antaa historian tapahtumat kokeneille äänen ja keskeisen aseman historiaa kirjoitettaessa, elokuvaa tehtäessä tai vaikkapa museonäyttelyä koottaessa (Thompson 2016, 34). Muistitieto on usein moniäänisyyden lisäksi myös monitieteistä (Fingerroos 2011, 68).

Muistitietotutkimuksen aineisto koostuu usein kertomuksista. Kertomus voi olla suullinen tai kirjallinen. Tarinat ovat keskeinen tapa muodostaa merkityksiä elämäntapahtumista. Rakennamme identiteettiämme tarinoiden välityksellä eli narratiivisesti (Fingerroos 2011, 66–67). Narratiivisia aineistoja ovat esimerkiksi päiväkirjat, elä-

mäkerrat tai kertomukset oman elämän eri vaiheista (Ukkonen 2006, 191).

Tutkimukseni on narratiivista. Narratiivisen tutkimuksen keskiössä on kokeva ja kertova ihminen (Erkkilä 2005, 21–22). Käsittelem aineistoani historiallisessa kontekstissa. Tällöin varsinaiset analyysimenetelmät voivat löytyä niin kirjallisuuden, lingvistiikan kuin psykologian, antropologian ja folkloristiikankin puolelta. Narratiivien analyysissa tarinat voidaan luokitella eri kategorioihin ja teemoitella. Narratiivisessa analyysissa puolestaan tuotetaan uusi kertomus aineiston kertomusten pohjalta. Päiväkirjoja analysoidessani tulkitseen tekstiä aikalaisnäkökulmasta käsin. Ne on kirjoitettu tietynä ajanjaksona, erilaisissa yhteiskunnallisissa tilanteissa ja naisen näkökulmasta. Tarkoitukseni on sijoittaa päiväkirjakatkelmat tiettyyn sosiaaliseen, taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Vilkko (1990, 82) tuo artikkelissaan esille, että ”elämä kerrotaan kullekin kulttuurille sopivilla tavoilla, ja elämän kuvat ovat tietyn yhteiskunnan kuvia”. On kuitenkin huomattava, että ”kertomukset tulkitsevat menneisyyttä ja tuovat kulttuurisia merkityksiä ja arvoja, eivät kuvaa tai heijasta niitä” (Ukkonen, 2006, 193). Päiväkirjan kautta ollaan vuoropuhelussa valitsevan yhteiskunnan, kulttuurin ja ajanjakson kanssa (Vatka 2005, 247). Kuten Erkkilää (2005), myös minua kiinnostaa tutkimuksessa kertojan näkökulman ymmärtäminen. Youw (2008) tuo artikkelissaan esille, että samalla kun luemme toisen ihmisen kokemuksista, voimme myös ymmärtää itseämme. On kuitenkin huomattava, että päiväkirjan kirjoittaja tekee jatkuvasti omia valintojaan siitä, mitä ilmaisee ja mistä vaikenee. Siten päiväkirjan sivuilta välittyy vain osa henkilön kokemusmaailmasta ja eletystä elämästä (Halldorsdottir 2014, 177).

Päiväkirja-aineistot

Lajityypiltään päiväkirjat voi luokitella omaelämäkerralliseksi kirjallisuudeksi. Samaan kategoriaan kuuluvat myös muistelmat, omaelämäkerrat ja (omaelämäkerralliset) kirjeet (Norkola 1995, 113). Rintamäki (2016, 104) jakaa Gusdorfin mukaan päiväkirjat kahteen luokkaan, joita ovat raportoiva (*journal externe*) ja henkilökohtainen (*journal*

intime). Raportoivassa kirjoitustyyliissä pyritään objektiivisuuteen ja historian tapahtumien kertomiseen ulkokohtaisesti, kun taas henkilökohtaisessa tyyliissä kirjoittaminen on itsereflektiota ja itselle kirjoittamista. Norkola (1995) on puolestaan luokitellut päiväkirjat neljään eri kategoriaan, joita ovat (1) Muistin kirja, (2) Arjen raportti, (3) Päiväkirja itsetutkistelun välineenä, ja (4) Estetistinen päiväkirja. Siirin päiväkirjat lukeutuvat pääasiassa henkilökohtaiseen ja päiväkirjaan itsetutkistelun välineenä. Siiri vaikuttaa kirjoittaneen terapeuttisessa mielessä: omiin ongelmiin ja murheisiin keskittyminen ja sydämen vuodattaminen päiväkirjan sivuille ovat toimineet hänelle itsen rakennusaineina. Sisäisen maailman avaaminen on kuulunut perinteisen tunnustuskirjallisuuden konventioihin. Tämän tyyllilajin ensimmäisiin kuuluvana esimerkkinä on Augustinuksen Tunnustukset 300-luvun loppupuolelta (Norkola & Rikkinen 1996, 43). Tekstityylilajeista löytyy myös runoutta, joita naiset päiväkirjan pitäjistä eritoten suosivat (vrt. Votka 2005, 266). Näin Siirin päiväkirjat ovat siis osaltaan myös estetistisiä.

Päiväkirjat ovat kokonaisuuksia, joille tunnusomaista ovat monikerroksisuus, monensuuntaisuus ja dynaamisuus (Sääskilahti 2011, 58). Päiväkirjan kirjoittaja liikkuu ajassa: hän kertoo tapahtumia mennessä muodossa, ja toisaalta, kuten Siiri, reflektoi tapahtumia ajassa, jossa elää. Kirjoittaja on myös tekstinsä lukija, sillä hän saattaa palata teksteihinsä ja samalla uusintaa itseään kirjoittamalla (vrt. Sääskilahti 2011, 56–68). Usein päiväkirjoja kirjoitetaan pitkään, ja kirjoittajalla on dynaaminen suhde oman tekstinsä eriaikaisiin päähenkilöihin, joiden vaiheita hän itse sekä tuottaa että lukemalla seuraa (Sääskilahti 2011, 59). Tyypillistä päiväkirjateksteille ovat myös yksityiskohtiin hukuttautuminen sekä etäisyyden ja hierarkian kadottaminen (Norkola 1995, 113).

Siirin toinen päiväkirja ajoittuu ajalle 1.8.1940–29.12.1941. Sen ensimmäisillä kymmenellä sivulla Siiri ihmettelee omaa pessimismiään ja ynseyttään elämää kohtaan. Siiri palasi päiväkirjojensa pariin uudestaan vielä vuosikymmenien päästä. Esimerkiksi 16.8.1940 kirjoittamansa päiväkirjamerkinnän marginaaliin hän on myöhemmin lisännyt seuraavaa: ”Nyt jälkepäin, vuosikymmenien kuluttua, kun

näitä edellisiä sivuja luen, ihmettelen kirjoitusteni synkkyyttä. Kuitenkin Nummelan kesäpäivät olivat iloisia, valoisia päiviä ja kuukausia, suloisten suven aikoja!” (päivämäärämerkintä puuttuu). Tässä näkyy päiväkirjatekstin ja muistelun ero. Tapausten merkitys ja mielekkyys muistetaan ja se piirtyy mieleen eletyn elämän läpi. Muistitieto on siis konstruktiiivista (Fingerroos & Haanpää 2006, 32). Usein muisteluun liittyy myös nostalgiaa. Portellin mukaan muistitieto kertookin lähinnä siitä, mikä menneiden tapahtumien merkitys on tai oli yksilölle muisteluhetkellä (Fingerroos & Haanpää 2006, 33). Toisaalta päiväkirjateksti taas saattaa yksinomaan keskittyä senhetkiseen negatiivisten tunteiden käsittelyyn. Esimerkiksi Vatka (2005, 102) kirjoittaa Ohlsonia mukaillen: ”Päiväkirjan kirjoittaminen on halvin psykoterapian muoto, koska kirjoittaja itse toimii omana psykoterapeuttinaan”.

Vatka (2005) on työssään tutkinut Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran keräämää aineistokokonaisuutta ”tavallisten ihmisten päiväkirjamateriaali”. Tässä kokoelmassa on yhteensä 302 päiväkirjaa 77 eri kirjoittajalta. Tutkimuksen pohjalta Vatka on kirjoittanut kirjan *Suomalaisen salatut elämät, Päiväkirjojen ominaispiirteiden* tarkastelua (Vatka 2005). Hän kirjoittaaakin, että masennukset, kiukut ja murheet tuntuvat suorastaan dominoivan hänen lukemaansa laajaa päiväkirja-aineistoa ja toteaakin, että ”huolet ja murheet kirjataan päiväkirjoihin iloisia asioita useammin” (Vatka 2005, 103–104). Tyypillistä päiväkirjakommunikaatiossa on subjektiivisuus, jolloin kirjoittaja saattaa suurennella tiettyjä asioita tai vähätellä toisia, arkaluontoisia asioita taas saatetaan peitellä. Ylipäätään kerronta kulkee kirjoittajan oman itsekkään tai itsekeskeisen näkökulman rajoittamana (Vatka 2005, 152).

Siiri Vallin päiväkirjat ovat henkilökohtaisia reflektoinnin välineitä, oman ammatillisen identiteetin kehittymisen kuvauksia, sekä toisaalta vuoropuhelua Jumalan ja yhteiskunnallisten asioiden kanssa. Etenkin sota-aikaan ajoittuvissa päiväkirjoissa korostuu eletty ja koettu sota-aika. Häkkinen (2014, 36) kuvailee eri sukupolvien yhteiskuntakokemuksia ”*Oi nuoruus*”-hankkeen elämäkertakirjoituksissa. 1920–1930-luvuilla syntyneiden lapsuuden eetos kulminoitui kansallisvaltion, yhteiskunnan ja kansakunnan rakentamisen ympärille. Heidän lap-

suuden ja nuoruuden murrosaika puolestaan ajoittui sota-aikaan, mikä teki siitä erityisen vahvan elämänvaiheen. Sekä ”*Oi nuoruus*”-hankkeen elämäkertakirjoitukset, että Siirin päiväkirjan sivutkin ovat sotakuvauksien kyllästämiä (vrt. Häkkinen 2014, 36).

Miksi Siiri kirjoittaa päiväkirjaa?

Siiri Valli kuvailee ensimmäisen päiväkirjansa ensimmäisellä sivulla 25.9.1935 syitä siihen, miksi alkaa kirjoittaa päiväkirjaa. Hän kokee itsensä yksinäiseksi ja hänellä ei ole ystävää, jonka kanssa jakaisi kaiken syvimät tuntosensa ja asiansa. Hän kokee, etteivät ihmiset tunne hänestä hänen perimmäistä identiteettiään:

Olen viisitoistavuotias tyttökoululainen, pieni ja pyöreä, villi ja äänekäs, poikatukkainen ja poikamainen tyttökoululainen, jolla ei ole näkönsä enempää kuin muunkaan puolesta suurta vaikutusta maailmaan ja ihmisiin. (...) Minut tunnetaan kotona iloisena ja huolettomana, mutta usein kiusallisena ja kiukuttelevana kuopuksena ja koulussa kujeilevana ja äänekkäänä Pellenä. (...) Mutta se ei olekaan minun oma maailmani, jossa elän, oikeaa ja rehellistä elämää, se on vain kuori (...) Kuoren alle kätkeytyy kokonainen maailma, aivan toisenlaista elämää. (...) se on herkkä ja arka maailma (...) se on etsivä ja hiljainen (...) se on minun oikea maailmani, jonne pakenen koulutuntien päätyttyä. (...) eikä minulla ole ketään, joka ymmärtäisi minua, ei ystävää, jolle voisi avautua, niin alan pitää päiväkirjaa (...)

Päiväkirjasta rakentuu Siirin ystävä ja puhetoveri, eräänlainen sukulaissielu, jonka kanssa Siiri pystyy jakamaan oman sisäisen maailmansa. Tämä on luonteenomaista päiväkirjateksteille kuten myös Siirin käyttämät puhuttelemuodot päiväkirjasta ”rakas päiväkirjani”, ”Dear”, ”rakas ystävä” ja ”uskottu” (vrt. Vatka 2005, 161–166). Eräs keskustelukumppani Siirin kirjoituksissa on Jumala. Siiri kirjoittaa kuvailemiensa asioiden sekaan rukouksia ja puhetta Jumalalle esimerkiksi näin: ”Miksi on näin sinä suuri ja rakastava Jumala? Miksi juuri hän, nuori ja elämänhaluinen?”

Vatkan mukaan keskeisimmät suomalaisten päiväkirjanpitoon liittyvät tehtävät ovat muistaminen, arjen hallitseminen, elämän inventoiminen, oman tilan ottaminen, itsensä kehittäminen, terapeuttinen purkautuminen sekä kirjoittamisen harjoittelemine (Vatka 2005, 77). Siirille päiväkirjan kirjoittaminen näyttää olleen terapeuttista purkautumista, itsensä kehittämistä ja kirjoittamisen harjoittelua. Siiri on hyvin ankara itselleen ja ruotii itseään raskaalla kädellä. Toista päiväkirjaa aloittaessaan hän kirjoittaa, että ei ole kehittynyt ollenkaan (henkisesti) ja että hänen kirjoituksensa ja ajatuksensa ovat ”mitättömiä” ja tunteensa ”kalpeita”. Hän mainitsee kuitenkin, että hänellä on tarve ”pitää tiliä elämästään”.

Naisen aseman muutos suomalaisessa yhteiskunnassa

Siiri vallin nuoruus, ammatinvalinta ja ensimmäisen ammatin opiskelu ajoittuvat 1930- ja 1940-luvuille. 1900-luvun alku oli ollut suomalaisille naisille itsenäistymisen aikaa. Yleinen oppivelvollisuuslaki säädettiin vuonna 1921. Sen myötä koulunkäynti alkoi mahdollistua kaikille tytöille. Jo vuodesta 1916 naisia voitiin nimetä valtion koulujen virkoihin, ja lisäksi naimisissa olevat naiset saivat vuodesta 1919 alkaen oikeuden elinkeinon harjoittamiseen ilman aviomiehen suostumusta. Vuonna 1926 säädettiin laki, jossa naiset todettiin kelpoisiksi valtion virkoihin. Niinpä ei ole ihme, että 1920-luvulla myös naisten työssäkäynti yleistyi kaikissa yhteiskuntaluokissa. Siinä missä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun sivistyneistön naiset osallistuivat monenlaisiin rouvasväenyhdistysten ja uskonnollisten järjestöjen vapaaehtoistöihin, 1930–50 -luvulla ei enää ollut poikkeuksellista, että naiset opiskelivat itselleen ammatin. Naisten opiskeluintoa siivittivät erityisesti tyttökoulut, jotka laajenivat yliopistoon johtaviksi opinahjoiksi. Aluksi tällaiset tyttökoulut olivat yksityisiä, mutta jo Suomen itsenäistymisen aikoihin valtion tyttökouluja oli 16 ja tyttöjen määrä lisääntyi kouluissa (Nieminen, 2012). 1920-luvulle tultaessa yliopisto-opiskelijoista kolmannes oli naisia. Tämä oli paljon verrattuna muihin maihin (Korppi-Tommola 2005a, 38).

Toisen maailman sodan aikana naisille oli langennut monia erilaisia rooleja kotityön lisäksi miesten taistellessa sodassa. Tämä loi pohjaa jatkumolle, jossa naisen rooli oli aktiivisempi myös yhteiskunnassa. Toki monet naisten ensimmäiset ammatit sijoittuivat pääosin kasvatukseen, hoivaan, ja huolenpitoon ja erilaisiin virastotöihin kuten pankkeihin, vakuutus-, posti-, puhelin ja lennätinlaitoksiin sekä rautateille. Keskiluokan ja ylempien sosiaaliryhmien naiset valtasivat nämä alat. 1900-luvun alun ammatillinen emansipaatio avasi myös alempiin sosiaaliryhmiin kuuluvien perheiden tyttärille pääsyn näihin ammatteihin. Siirin ammatinvalinta oli siis varsin tavanomainen. (Olsson 2008, 157; Suomen naisen vuosisadat, 2: Toivon rakentajat 2005; Nieminen, 2012.) Siiri ilmeisesti kuului työväenluokkaan. Rahaa oli niukasti ja Siirin piti käydä välillä töissä rahoittaakseen opintonsa (Meretniemi, 2017). Siirin äiti jäi leskeksi Siirin ollessa vain 14-vuotias. Perheessä oli Siirin lisäksi sisko ja veli.

Oman ammatin löytäminen

Tammikuun 25. päivänä vuonna 1938 Siiri aivan puhkuu intoa päiväkirjansa sivulla, sillä hän on päässyt aputytöksi Kalevan lastentarhaan. Hän oli kuullut avoimesta paikasta seurakunnan joulujuhlassa eräältä Kalevan lastentarhan työntekijältä, joka oli kehottanut Siiriä ottamaan yhteyttä lastentarhan johtajaan. Siiri kertoo työstään runollisesti lasten parissa:

En ole enää konttorissa kuolleen työni ääressä, vaan olen lastentarhassa, elämän kukkaismaassa. Et usko, kuinka olen onnellinen ja miten kiitollinen olen Jumalalle Hänen johdatuksestaan. Tunnen olevani omalla alallani lasten parissa (...) Ne taimet ovat hentoja, eivätkä kestä tuulen voimaa. Siksi nousee pyyntö, että nuo taimet saisivat kevätauringon lämmössä kasvaa ja puhjeta kukkaan turvassa tuulilta (...) Sieltä on kaukana paha maailma voimineen, se on onnen ja valon valtakunta täynnä kultaa, auringon kultaa (...)

Ebeneserin lastentarhaseminaariin opiskelemaan pääsi ennen vuotta 1947 muun muassa seuraavin kriteerein. Hakemus piti tuoda itse pai-

kan päälle, jotta hakijaa päästiin haastattelemaan. Tapaamisessa selvitettiin hakijan todellista motivaatiota ja soveltuvuutta alalle. Opiskelijan tuli olla lapsia ymmärtävä, oli tunnettava kutsumusta lapsityöhön ja hyväksyttävä esitteessä mainittu kristillinen tavoite. Tosin kun koulutukseen alkoi myöhemmin tulla hakijoita ympäri Suomea, ei hakupapereita enää tarvinnut tuoda henkilökohtaisesti paikan päälle. Valintaan kuitenkin vaikuttivat koulutodistukset, joista saattoi päätellä hakijan kyky selvitä tulevista opinnoista. Harrastuksista esimerkiksi musiikkiharrastuksesta oli hyötyä valintatilanteessa. 1930-luvulla ja ennen vuotta 1947 hakemuksen yhteyteen liitettiin yhden tai kahden henkilön esimerkiksi sukulaisen antama suositus hakijasta. Osa hakemusta oli mahdollisessa lastentarhassa työskentelystä saatu harjoittelutodistus. Koska laitos oli yksityinen aina vuoteen 1977 asti, se valitsi itse opiskelijansa. Vuodesta 1947 alkaen soveltuvuutta arvioitiin lehtori, psykologi Irja Piisisen laatimilla valintakokeilla, jotka olivat nelivaiheiset. Testeissä arvioitiin hakijoiden lahjakkuutta ja luonteenpiirteitä. Tilanetestissä hakijat olivat 6–7-vuotiaiden lasten kanssa. Tilannekokeessa puolestaan hakijat keskustelivat keskenään annetusta aiheesta. Lopuksi hakijoita vielä haastateltiin (Kurkinen 1990, 3; Meretniemi 2015, 160).

Siiri viihtyy hyvin aputytön toimessa ja haluaa lähteä opiskelemaan lastentarhanopettajaksi. Kun ovet Ebeneseriin eivät kuitenkaan avaudu heti, Siiri on murheellinen ja ahdistunut.

Siiri itse on vuosikymmeniä myöhemmin kirjannut päiväkirjansa sivulle, että hakijan olisi pitänyt olla 19-vuotias, mutta silti kyseele mikä oli hylkäämisen todellinen syy.

Siirille on luonteenomaista kirjoittaa runoja. Niitä syntyi niin onnen ylimpinä hetkinä kuin ahdingossa. Pettyneenä Siiri vuodattaa päiväkirjan sivuille epätoivoisia säkeitä. Ensimmäisenä päivänä kesäkuuta vuonna 1938 hän kirjoittaa näin:

Kun pettyy toiveet, tuulentuvat hajoo ja pilvilinnat maahan luhistuu. Oi syvään, syvään kuiluun silloin vajoo, ja unelmat ne tyhjään supistuu. Ja rinnan täyttää outo tunne, mi nauraa, itkee, ilkamoi. Ja kaikki huutaa, käskee – kunne? Se syksyn jälleen maille toi.

Keväinen nuorten seurakuntareissu Ruotsiin, kesän kauneus ja maa-seutu kuitenkin piristävät Siiriä, ja päiväkirjan sivut täyttyvät kuvauksista luonnosta ja suven suloisuudesta. Vuosi kuluu ja Siiri kuvailee ruonoin elämäänsä: haikeutta, painolastia, yksinäisyyttä, uupumusta, rakkautta, uskoa ja toivoa, kasvua ja kipua. Seuraavan vuoden kesäkuu 1939 on täynnä iloa ja tyytyväisyyttä. Siiri on saanut opiskelupaikan Ebeneseristä. Seminaarin alettua syyskuussa Siiri tuntuu saaneen uuden suunnan elämäänsä.

Onhan minulla tehtävä elämässä, onhan minulla päämäärä, jota kohti saan kulkea. Pääsenkö siihen päämäärään, sitä en tiedä, enkä tahdokaan tietää. Mutta Jumala sen tietää. Hän, johon olen aina turvaava. (...) Ebeneserissä on hurmaavaa, mutta myös jännittävää. Olen saanut olla puutarhassa töissä lasten kanssa, nauttia maan hedelmistä, raittiista ilmasta ja kirkkaasta syysauringosta (...)

Siirin suuri innostus lastenhoitoalaa kohtaan kokee aluksi pienen särön. Ammatinvalinta ja opiskelupaikan löytäminen ovat nuoruusajan tärkeimpiä haasteita. Niissä epäonnistuminen saattaa kolhia nuoren kehittyvää itsetuntoa ja aiheuttaa masennusta. Siirin päiväkirjakirjoituksia lukemalla saa kuvan, että Siiri näyttää ulospäin reippaalta ja iloiselta, päiväkirja saa osakseen laajemman tunneskaalan.

Sota ja elämän muuttuminen

Siirin ammattiin kasvu ja valmistuminen ajoittuivat traagiseen historialliseen ajankohtaan.

Sodan uhka lepää isänmaamme yllä. Sitä olen paossa. Ei, ei koskaan paossa, sillä olisinhan raukka, isänmaan petturi. Olen joutunut tänne korpeen lasten kanssa, jotka lähetettiin pois hallitsevasta sodan vaarasta. Kaikki oli jätettävä (...)

Näin kirjoitti Siiri Karjalohjalla Kuusian kansakoululla lokakuun 17. päivänä vuonna 1939. Lastentarhojen lapsia evakuoitiin pois pääkaupungista eri kohteisiin kauemmas maalle. Siiri ystävineen olivat va-

paaehtoisina lapsia hoitamassa. Uhka ei jäänyt pelkäksi peloksi, vaan runsas kuukausi myöhemmin Suomi joutui sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Marraskuun kolmantena päivänä kaksikymmentä vuotta täyttänyt Siiri kertoo talvisodan alkamisesta. Heidät on kutsuttu maalta takaisin kaupunkiin lepäämään marraskuun alussa ja puolen välin paikkeilla ovat alkaneet teoriatunnit Ebeneserissä.

Sota alkoi marraskuun viimeisenä päivänä aivan yllättäen. Olimme rauhan toimissa paha aavistamatta, kun kesken tuntia Ebeneserissä hälytyssireenit alkoivat pahaenteisesti ulvoa. Emme luonnollisestikaan voineet uskoa sitä todeksi. Kauhu täytti meidät, Sota! Oi, eihän se voinut olla totta. (...) Aamulla kiitimme Jumalaa, että olimme saaneet herätä uuteen aamuun ja rukoilimme rauhan päivää. Niin, ja jo iltapäivällä sota kylvi tuskaa ja kuolemaa kaupunkiimme. (...) Tuhannet tuskaiset kysymykset nousivat rinnastani kuin katselin. Miten taivas loimusi. – Tuli teki tuhoaan, Kaikki rauenoitui... ihmiset... Kodit--- elämä--- onni--- mitä ne olivat? Olinko koskaan tuntenut noita sanoja?

Siirin päiväkirjan sivut sodan ajoilta tiivistyvät tuskaisiin miksi-kysymyksiin, kuvauksiin elämän kauheudesta ja karheudesta. Toisaalta sodan keskellä ilmenee myös nuoruuden intomielistä uhoa ja ylpeyttä suomalaisista sotilaista ja lapsuudenystävistä, samoin kaikkia suomalaisia yhdistävästä me-hengestä; sodasta selvittää yhteistuumin toinen toista tukien. Siiri kirjoittaa joulukuussa vuonna 1939 isänmaallisesta eetoksesta sodan keskellä: ”Meistä oli tullut yksi kansa, meillä oli yksi sydän ja sen sydämen täytti vain yksi sana: isänmaa, Suomikoti!”

Sota-ajan yksi propagandaiskulauseista oli ”Kotirintama kestää”. Tämä tarkoitti monille tunnetta kansallisesta yhteenkuuluvuudesta (Seppinen 2008, 168). Päiväkirjoihin tallennetaan omia tunteita ja arvoja, mutta usein näihin on nivoutunut tiedotusvälineiden välittämiä kuvia ja tunnelmia yleisestä yhteiskunnassa vallitsevasta ilmapiiristä. Siten esimerkiksi juuri sota-ajan päiväkirjoista välittyä kirjoittajasta riippuen suhteellisen samankaltaisia kuvauksia esimerkiksi juuri yhteishengestä (Vatka 2005, 253–254). Kuten Portelli (2016, 52) kirjoittaa muistitietotutkimus kertoo nimenomaan ei niinkään ta-

pahtumista, vaan tapahtumien merkityksestä itselle tai yhteisölle. Siiri on myös tallettanut päiväkirjansa väliin lehtileikkeitä sodan ajoilta ja sen loppumisesta.

Sota-aika ja nuoret

Sodan keskellä varttuminen aikuisuuteen on arvatenkin kivulias. Siiri kuvailee sodan vaikutusta itseensä seuraavasti.

Olenko koskaan ollut nuori? (...) Tunnen olevani niin vanha, niin perin aikuinen. Olenko vanhentunut liian aikaisin, olenko lapsuudesta astunut elämän arkeen? Missä ovat nuoruuden kultaiset päivät, missä pilvetön taivas ja suvinen yö? Monesti tuntuu kuin elämäni vastuu olisi liian suuri, liian raskas kannettavakseni, kuin en sitä hetkeksikään voisi heittää hartioiltani ja olla täysin vapaa, täysin onnellinen: Nuori! (...) (18. 9.1941)

Sari Näre (2010, 217) on tutkinut sodan vaikutuksia nuoruuteen. Hän kirjoittaa, että sota lyhensi hetkellisesti lapsuuden ja aikuisuuden välivaihetta. Sodan aikana varttuneet hyppäsivät lapsuudesta suoraan aikuisuuteen. Siirin päiväkirjamerkinnästä voimme lukea, että vastuu, joka näille nuorille kasaantui kannettavaksi, oli miltei liian raskas. Vaihtoehtoja ei ollut. Oli alistuttava olosuhteiden alle ja eletävä sodan armoilla. Nuoret joutuivat tahtomattaan sovittelijan rooliin, ja he joutuivat tinkimään nuoruudelle kuuluvasta huolettomasta elämänvaiheesta ja taistelemaan kansakunnan itsenäisyyden puolesta (Näre 2010, 218). Myös elämäntapaoppaat sodan ajoilta kannustivat nuoria naisia luopumaan huolettomuudesta ja uhrautumaan sekä ottamaan vastuuta isänmaasta vaikeassa yhteiskunnallisessa tilanteessa (Männistö 2003, 117).

Niin sotarintaman kuin kotirintaman mieliala pyrittiin pitämään korkealla erityisen sotapropagandan turvin. Talvisodan aikana se tarkoitti lähinnä vihollisten tappioiden liioittelua ja omien tappioiden vähättelyä (Kirves 2008, 16). Talvisodan päätyttyä rauhan ehdot olivatkin monelle suuri pettymys, sillä propagandan seurauksena kotirintamalla ei ollut tietoa suomalaisten sotilaiden todellisesta

ahdingosta. Sotapropagandaa oli myös ylevä tapa puhua sodasta, jopa kaunokirjallisella tyyllillä. Näin sotilaista tulee ”sotureita”, ”urhoja” tai kuten Siirin tekstissä ”nuoria karhuja”, ”voittamattomia” tai ”väkeviä” ja ”sankarimaiseen omaavia” (Kirves 2008, 56–57).

Saimme kuulla, kuinka Suomen pojat rajoilla pitivät puoliaan sankarillisesti; voittamattomina, väkevinä kuin nuoret karhut seisovat he yhtenä miehenä turvatakseen isänmaansa, rakkaan isänmaan vihollisen, barbaarisen vihollisen, hyökkäyksiltä. Heidän sankarimaineensa levisi yli koko maailman. (...) Koko maailma oli puolellamme, koko maailma tahtoo auttaa pientä ja uskollista Suomea, joka yksin saa taistella moninkertaisesti suurempaa vihollisjoukkoa vastaan. (...) (...) Jäämmekö taistelemaan yksin? (...) Jäämmekö yksin? (...) Me taistelemme oikean ja pyhän asian puolesta, meille ovat rakkaimmat Jumala, isänmaa ja koti! (...) Me luotamme Korkeimman johtoon. Hän on meitä auttava.

Siirin päiväkirjasta talvisodan ajoilta löytyy rukousta, runoutta ja lyhyitä ajan kuvauksia. Siirin luottamus Jumalaan ja Hänen johdatukseensa Suomen kansan kohdalla välillä häilyy ja välillä voimistuu. Jouluun 30. päivänä vuonna 1939 Siiri on toiveikas.

Autioilla kaduilla puhalttaa tuuli, vinkuva kuolemanviluinen tuuli. Raskaat pilvet kiitävät taivaalla, jonka heikosta sinestä joskus välähtää pienoinen, kirkassilmäinen tähti: - Pilvet peittävät Suomen taivaan mutta pilvien raosta pilkistää tähti, toivon tähti. Se tähti ei koskaan sammu. Joka aamu sen loimu hetkeksi hiipuu, mutta joka ilta se syttyy uudelleen illasta iltaan, vuodesta vuoteen, tuhat kertaa uudelleen.

Aivan lopuksi Siiri kirjaa itselleen Raamatusta psalmin 84 voimaannuttavat sanat: ”Kun he käyvät kyynellaakson kautta, he muuttavat sen lähteitten maaksi ja syysade peittää sen siunauksilla. (...) Jumala meidän kilpemme. (...)”

Masennus oli yleistä sodan aikana ja vielä sen loputtuakin. Lohtua etsittiin eri tahoilta. Toiset hakivat sitä luonnosta, toiset Jumalasta ja

jotkut viihteestä (Näre 2010, 240). Siiri näyttää saaneensa turvaa ja lohtua uskosta Jumalaan ja luonnossa liikkueensa.

Kaisa Vehkalahti (2014, 84) on tutkinut 1920–1930-luvuilla syntyneiden ja 1930–1950-luvulla nuoruutta eläneiden omaelämäkerrallisia tekstejä (*”Oi nuoruus”* -keruu). Keskeisiksi nuoruutta kuvaaviksi teemoiksi nousevat työ, puute ja sota. Muita aineistoteksteissä käsiteltäviä teemoja ovat nuoruus opiskeluna ja henkisenä kasvuna sekä vapaa-aikaan ankkuroituvat kertomukset. Siiri Valli käsittelee myös teksteissään sotaa, opiskeluaan ja henkistä kasvuaan. Siiri syntyi vuonna 1919, joten hänen nuoruusvuotensa osuvat samoille vuosikymmenille kuin *”Oi nuoruus”* -keruun vanhimpien kirjoittajien. Hänen tekstinsä ovat siis varsin tyypillisiä juuri tälle ikäpolvelle.

Myöhemmin Siiri on täydentänyt päiväkirjaansa marginaalimerkinöin. Ne ovat vailla päiväystä, mutta lisäykset on helppo tunnistaa, koska ne on tehty kuulakärkikynällä, ei musteella. Eräässä tällaisessa kirjoituksessa Siiri muistelee talvisodan aikaa kaupungissa:

Oli ankara pakkastalvi. Helsingissä lumikinokset kohosivat katujen vierillä miehen korkuisiksi. Kaikesta alkoi olla puutetta! Ruoka-annokset olivat ns. leipäkorteilla ja sitä aikaa kesti monta vuotta. Elämä oli niukkaa. Ebessä me seminaarilaiset söimme usein ateriaksemme pari silakkaa, joskus perunaa ja leivänpalan. Jos oli, joskus ruisvelliä tms. (...)

Toisen maailmansodan aikana 12.10.1939 Suomessa aloitettiin ruoan säännöstely. Ensimmäisenä säännöstelyn kohteeksi joutuivat kahvi ja sokeri, sitä seurasivat voi, margariini ja laardi, myös maidosta tuli korttitavaraa, liha-annokset olivat pieniä (Korppi-Tommola 2005b, 131).

Siiri kirjoittaa 13.3.1940, että ”rauha on palannut maahan”. Rauha maistuu katkeralta ja se otetaan vastaan kyynelsilmin. Rauhanehdot ovat raskaita. Siiri kokee, että Suomelle on tehty vääryyttä, pojat ovat taistelleet turhaan ja Jumala on hylännyt pienen maan. Siiri tuskailee rakkaan ystävänsä kodin joutumista vihollisen haltuun. Vuodatuksen jälkeen Siiri kuitenkin päättää tekstinsä toiveikkaana:

Kunpa me kerran käsi kädessä saisimme kulkea elon polkua, saisimme olla rakentamassa uutta, vapaata Suomea, kasvattaa uutta, isänmaata rakastavaa nuorisoa, urhoollisia poikia Suomelle! Vielä sarastaa uusi aamu!

Pohdinta

Lähes aina elämäkerrallisia aineistoja tutkittaessa esille nousee kysymys henkilön toimijuudesta. Toimijuudella tarkoitetaan aktiivista toimintaa oman elämän suunnan ja muutoksen aikaansaamiseksi. Voidaan kysyä, millaiset kyvyt ja resurssit henkilöllä on vaikuttaa omaan elämäänsä. Yhteiskunta, instituutiot ja muu ympäröivä maailma asettavat haasteita ja rajoitteita yksilön vaikutusmahdollisuuksille. Yksilön tehtävänä on sopeuttaa ja rakentaa omaa toimijuutta niin, että hän voi löytää omat resurssit valitakseen esimerkiksi sopivan koulutus- ja työuran (Eteläpelto 2012, 2). Toimijuus voidaan luokitella neljään eri kategoriaan. Niitä ovat (1) Eksistentiaalinen toimijuus, jossa yksilöllä ajatellaan olevan mahdollisuus ja kyky itseohjautuvaan ja aloitteelliseen toimintaan. (2) Pragmaattinen toimijuus, jossa yksilö soveltaa tai luo uusia malleja, jos kaavamaiset rutiinit sosiaalisissa tilanteissa eivät toimi. (3) Identiteettiin liittyvä toimijuus, jossa yksilö rakentaa identiteettiään narratiivisen toimijuuden kautta. (4) Elämänkaaritoimijuus, jossa yksilö pyrkii vaikuttamaan elämänkulkuunsa pitkällä aikavälillä. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi koulutusvalinnat. Valintoihin olennaisena liittyy henkilön uskomukset omasta kapasiteetista saavuttaa asetetut tavoitteet (Hitlin & Elder 2007, Eteläpellon mukaan 2012, 12).

Siirin kirjoituksista välittyä hänen maailmankuva ja usko. Elämän hän ottaa Jumalan kädestä. Asiat tapahtuvat Jumalan sallimuksen ja johdatuksen seurauksena. Siiri kirjoittaa 6.3.1936 seuraavasti ”Minä tiedän, että Jumala on luonut minut elämään, jotta hänen suunnitelmansa täyttyisivät minunkin kohdalla...” Ammatinvalintaa ohjaavat suuremmat kädet. Siiri itse kirjoitti vuosikymmeniä myöhemmin vanhaan päiväkirjaansa tekstin kohdalle (25.1.1938), jossa hän kertoo päätymisestään aputyöksi lastentarhaan, että kyseessä on ”sattuma,

johon sisältyy johdatus”. Siirin toimijuutta määrittää hänen kristillinen maailmankuvansa; hän pyrkii elämään todeksi Jumalalta saamaansa kutsumusta. Hän käy jatkuvaa keskustelua Jumalan kanssa. Sivut täyttyvät rukouksista isänmaan puolesta. Monet niistä esitetään me-muodossa, ja teksti on kovin juhlavan oloista, jopa pateettista. Tekstissä esiintyy myös allegorioita; Siiri vertaa hyökkääjää pedoksi ja Suomea pienoiseksi. Hän kokee, ettei vihollinen ymmärrä eikä arvosta sitä, mikä on kaunista ja pyhää. Lopuksi hän jo rukoilee vihollisen puolesta, kun tämä on toiminut ymmärtämättömyyttään. Sodan aikana Siiri pitää yllä henkistä tasapainoaan kirjaamalla rukouksiaan päiväkirjaansa. Isänmaan itsenäisyyden ollessa vaakalaudalla Siirinkin maailma järkkyy, joten hänen on löydettävä omat selviytymiskeinonsa. Tämä määrittää pitkälti hänen omaakin toimijuuttaan.

Siirin elämää varjostaa isän kuolema vuonna 1933 hänen ollessa vasta 14-vuotias. Hän kuvailee saaneensa seurakunnasta henkistä tukea ja vahvistusta uskonelämäänsä. Toinen synkkä varjo lankeaa hänen elämäänsä sodan myötä. Päiväkirjoista saa kuvan, että Siiri vaipuu vällillä masennukseen ja että hänen on vaikea ilmaista haavoittuvuuttaan ja herkkyytään muille. Päiväkirja paljastaa hänestä kuitenkin myös tämän puolen. Siiri kirjoittaakin: ”Olen iloinen, ettei naamari ole kesken ’näytelmää’ pudonnut kasvoiltani. Toisaalta olen kärsinyt siitä, sillä haluaisin, että ihmiset tuntisivat minut paremmin...” (18.10.1938). Näyttää siltä, että päiväkirjan avulla Siiri pitää ihmisyyttään kasassa: lähimmän ystävän ja sielunkumppanin puuttuessa päiväkirjan sivut täyttyvät erilaisista vuodatuksista ja sisäisen maailman kuvauksista. Koulukaverit, opiskelutoverit ja seurakuntaystävät tuntevat vain iloisen ja hauskan Siirin. Hänen tunnemaailmansa on täynnä yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteita. Suhde yksinäisyyteen on kuitenkin ristiriitainen. Toisinaan hän kaipaava yksinäisyyttä, toisinaan hän tuntee itsensä unohdetuksi ja yksinäiseksi. Kirjoittamalla hän rakentaa minuuttaan ja identiteettiään sekä pitää yllä toimijuuttaan. Päiväkirja on paikka, jossa hän saa olla oma itsensä epävarmuuksineen ja heikkouksineen.

Siiri taistelee paljon epävarmuuden tunteiden kanssa. Hän kokee itsensä aika ajoin merkityksettömäksi, pieneksi ja osaamattomak-

si. Samankaltaiset tuntemukset kuvaavat hänen suhdettaan myös ammatinvalintaan ja siinä toimimiseen. On hetkiä, joina hän leijuu painottomana ja on sulaa kiitollisuutta Jumalaa kohtaan elämäntehtävästään. Seuraavassa hetkessä hän saattaa jo aprikoida, onko hänestä tähän työhön. Ammattiin kasvu Siirin elämässä on jatkuvaa tasapainoilua. Hän pohtii:

Olenko kykenemätön siihen tehtävään, joka minulle on annettu. (...) Puuttuuko minulta sisäinen tarmo ja itsenäinen tahto, koska myönnän ja saan jotain sellaista, jota vastaan tuntoni huutaa? Eikö ihminen voi pitää selvää, suoraa kurssia elämässään? (...) (26.2.1941)

Toisaalta hän kokee työn rakkaaksi: ”Kuta enemmän perehdyn työhöni, sitä rakkaammaksi se minulle käy. En vaihtaisi sitä mihinkään.” (24.4.1941)

Suomi oli joutunut sotaan uudestaan, kun jatkosota alkoi 25.6.1941. Valmistuessaan lastentarhanopettajaksi 29.12.1941, Siiri aprikoi elämäntehtävänsä edelleen. Hän pohtii oman työnsä arvostusta:

(...) luulinhan merkitseväni jotakin, kun saan oman elämäntehtävän, jota rakastan. Tämä on minun osani vaaliessani näitä pienokaisia, Suomi suurta, ihanaa tulevaisuutta. Eikö siinä ole kyllin tehtävää minulle, tehtävä, josta minun tulisi nöyränä kiittää? (...)

Kuten aikaisemmin totesin, Siirin ammatinvalinta on osin ”ulkoinen”, kun se tulee kutsumuksena. Hänet ikään kuin asetetaan rooliin, jossa sitten miettii omaa soveltuvuuttaan siihen. Siirin toimijuus on alistesta Jumalan suunnitelmalle.

Sodan uhkan alla Siiri haluaisi olla ”tositoimissa”, mitä ikinä se sitten tarkoittaakin. Kun aputytöt kutsutaan pois maalta, jonne lastentarhan lapset oli evakuoitu, Siiri kirjoittaa tuohtuneena, että heidät kutsuttiin seminaariin ”lepäämään”. Ilmeisesti Siiri ei koe opiskelua tässä kohtaa tärkeänä, vaan hän haluaisi palvella maataan muulla tavoin. Hän kirjoittaakin, että hänellä ei ole mitään tärkeää tehtävää, mutta toteaa jo pian, että rukous kodin ja rakkaiden puolesta on hänen tärkein tehtävänsä sodan keskellä.

Siiri puntaroi omaa ammattiaan ja elämäntehtäväänsä: ”Luuletko, että se on mahdollista? Se, että minusta voi tulla lastentarhanopettaja? Kun en itse voi sitä uskoa, enkä käsittää.” (5.3.1941) Hänen on vaikea ymmärtää, että hänenkin elämällään voisi olla tarkoitus ja päämäärä. Päiväkirjan sivut täyttyvät monenkirjavista vaateista, joita hän ihmisenä ja kasvattajana itselleen asettaa: itsekuri, palvelualttius, anteliaisuus, itsehillintä, maltti, narkästymättömyys, hyväntahtoisuus, ja iloisuus surunkin keskellä. Myös opinnoissa painottuvat erilaiset luonteenpiirteet, joita lastentarhanopettajilta odotetaan. Kasvattajattaren tavoiteltavia ominaisuuksia kuvaa eräs vuoden 1942 opiskelija tenttivastauksessaan varsin kattavasti:

”äidillisyyys, tunnollisuus, tehtäväänsä antautuminen, huolellisuus, täsmällisyys, käytännöllisyys, kekseliäisyys, päättäväisyys, kätevyys, näppäryys, oikeudenmukaisuus, mielikuvitukselta rikas, ylöspäin pyrkivyyys, omantunnon ihminen, jne. Kasvattajattaren tulee aina jatkuvasti huolehtia tiedollisesta ja taidollisesta kehityksestään (jatko-opinnot), terveydestään ja ennen muuta itsensä kasvattamisesta kasvattajapersoonallisuudeksi. Voidakseen kasvattaa lapsia oikein, on kasvattajan harjoitettava ensin itsekasvatusta.” (Meretniemi 2015, 166)

Ammattiin kasvu ja valmistuminen ovat osittaisen epäröinnin kohteina. Siirin toimijuutta varjostavat hänen omat epäilynsä ja ajoittain heikohko minäpystyvyyden tunne. Voidaan myös pohtia, millainen vaikutus sota-ajalla oli hänen tulevaisuususkoonsa ja -näkymiinsä. Epävarmat ja sekavat olot yhteiskunnassa eivät voineet olla vaikuttamatta Siirin senhetkisiin ajatuksiin ja tunteisiin. Hän menetti sodassa läheisen ihmisen. Lisäksi ystävän koti siirtyi vihollisen puolelle rauhan astuttua voimaan. Siiri ylläpiti turvallisuudentunnettaan luottamalla Jumalan kaikkivaltiuteen, mutta uskokin säröili. Kehityopsykologien mukaan juuri nuoruusiällä on ratkaiseva merkitys yksilön psyykkisessä ja sosiaalisessa kehityksessä. Oman haasteensa kasvuun toivat epävarmat ja muuttuvat olosuhteet. On sanottu, että elämänhallinnan ja selviytymisen kannalta sota on yksi haasteellisimmista ja traumaattisimmista kriiseistä (Peltokorpi 2011, 18). Yllä kuvatut tuntemukset

eivät kuitenkaan pysäyttäneet Siiriä, ja kuten tiedämme, hänen askeleensa veivät vielä monenlaisiin vastuullisiin tehtäviin.

Kirjallisuus

- Eteläpelto, Anneli 2012. Verkkoluennot, <https://www.jyu.fi/hankkeet/interaktiivinen/yleisoluennot/diat/etelapelto>. Haettu 27.10.2017.
- Erkkilä, Raija 2005. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.), Kokemuksen tutkimus. Merkitys–tulkinta–ymmärtäminen. Vantaa: Dialogia Oy, 195–226.
- Fingerroos, Outi 2011. Muisti, kertomus ja Oral History -liike. <http://thy.fi/wp-content/uploads/2011/09/HM6-61-82.pdf>. Haettu 26.5.2017.
- Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina 2006. Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa Fingerroos, Outi, Haanpää, Riina, Heimo, Anne ja Peltonen, Ulla-Maija (toim.), Muistitietotutkimus metodologisia kysymyksiä. Tietolipas 214, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 25–48.
- Haldorsdottir, E. H. 2014. Elämä kirjeissä. Miten representoida jo representoitua elämää. Teoksessa Hakosalo, Heini, Jalagin Seija, Junila, Marianne (toim.), Historiallinen elämä Biografia ja historiantutkimus. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 172–185.
- Hitlin, Steven & Elder, Glen H. 2007. Time, self, and the curiously abstract concept of agency. *Sociological Theory* 25 (2), 170–191.
- Häkkinen, Antti 2014. Kun yhteiskunta tuli kylään: nuorisosukupolvien erilaiset yhteiskuntakohtaamiset ja -kokemuksen. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää, Johanna. (toim.), Nuoruuden sukupolvet. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja, 152, 32–56.
- Kirves, Jenni 2008. ”Päivittäinen myrkkyyannoksemme” – sensuuria ja propagandaa jatkosodassa. Teoksessa Näre, Sari ja Kirves, Jenni (toim.), Ruma sota. Talvi- ja jatkosodan vaiettu historia. Helsinki: WSOY, 13–61.
- Korppi-Tommola, Aura 2005a. Opintietä ammattiin. Teoksessa Utrio, Kaari (toim.), Suomen naisen vuosisadat, 2: Toivon rakentajat. Helsinki: Tammi, 38–43.
- Korppi-Tommola, Aura 2005b. Kotona ja rintamalla. Teoksessa Utrio, Kaari (toim.), Suomen naisen vuosisadat, 2: Toivon rakentajat. Helsinki: Tammi, 107–137.
- Kurkinen, 1990. Seminaarityö lastentarhanopettajakoulutuksen opiskelijavainnoista, Ebeneser-säätiön arkisto.
- Meretniemi, Maija 2017. Suullinen tiedonanto.

- Meretniemi, Maija 2015. Hyvä koti ja henkinen äitiys lastentarhatyön esikuvina. Aate- ja käsitehistoriallinen tutkielma Suomen varhaiskasvatuksen taustasta. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Männistö, Tiina 2003. Haluathan tulla todelliseksi naiseksi? Turun yliopisto: Historian laitoksen julkaisuja 63.
- Nieminen, Marjo 2012. Tyttökoulusta ammattiin – Turun suomalaisessa jatko-opistossa 1800–1900-lukujen taitteessa opiskelleiden urapolut. *Kasvatus & Aika* (6) 3, 5–24.
- Norkola, Tero 1995. ”Tavallisten ihmisten” päiväkirjat – merkintöjä kirjallisuuden marginaalista. Teoksessa Makkonen, Anna ja Ikonen Teemu (toim.), *Karnevaali ja autiomaa, Kirjallisuustieteellisiä tutkielmia*. Helsingin yliopiston yleisen kirjallisuustieteen, teatteritieteen ja estetiikan laitoksen julkaisusarja n:o 1. Helsinki: Yliopistopaino, 111–134.
- Norkola, Tero & Rikkinen Eila (toim.) 1996. Sivupolkuja. Tutkimusretkiä kirjallisuuden rajaseuduille. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura,.
- Näre, Sari 2010. Nuoruus sodan hävityksessä. Teoksessa Näre, Sari, Kirves, Jenni ja Siltala, Juha (toim.), *Sodan kasvattamat*. Porvoo: WSOY, 216–241.
- Olsson, Pia 2008. Nainen ja työn muuttuvat normit. Teoksessa Mäkinen, Anssi ja Keskinen, Kalevi (toim.), *Arkea sodan varjossa, sodassa koettua*. Porvoo: WSOY, 150–161.
- Peltokorpi, Kaisa-Maria 2009. On elettävä kun koska tahansa voi kuolla. Lottien selviytyminen sodassa 1939–1945. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Portelli, Alessandro 2016. What makes oral history different. Teoksessa Perks, Robert ja Thomson Alistair (ed.), *The Oral History Reader*. London: Routledge. Verkkojulkaisu http://eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEAD240/arthra/Perks%20Thomson%20The_Oral_History_Reader.pdf, 63–74.
- Rintamäki, Katri 2016. Työ arjessa. Työn kokemus suomalaisten arkielämässä 2000-luvulla. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Seppinen, Ilkka 2008. Kansakunta liikkeessä. Teoksessa Mäkinen, Anssi ja Keskinen, Kalevi (toim.), *Arkea sodan varjossa, sodassa koettua*. Porvoo: WSOY, 94–113.
- Suomen naisen vuosisadat 2: Toivon rakentajat. Helsinki: Tammi.
- Sääskilahti, Nina 2011. Ajan partaalla. Omaelämäkerrallinen aika, päiväkirja ja muistin kulttuuri. Väitöskirja. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Thompson, Paul 2016. The Voice of the Past Oral History. Teoksessa Perks, Robert & Thomson Alistair (ed.), *The Oral History Reader*. London: Routledge. Verkkojulkaisu <http://eclass.uth.gr/eclass/modules/docu->

ment/file.php/SEAD240/arthra/Perks%20Thomson%20The_Oral_History_Reader.pdf, 21–28.

- Ukkonen, Taina 2000. Muistitieto tutkimuksen kohteena ja aineistona. *Elore* 2/2000, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry., Joensuu ISSN 1456-3010, URL: http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_00/ukkk200.html
- Ukkonen, Taina 2006. Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. Teoksessa Fingerroos, Outi, Haanpää, Riina, Heimo, Anne ja Peltonen, Ulla-Maija (toim.), *Muistitietotutkimus Metodologiaa kysymyksiä*. Helsinki: SKS, 175–198.
- Ukkonen, Taina 2010. Kirja-arvio Suomalaisen muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. *Elore* 2/2010, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. ISSN 1456-3010 http://www.elore.fi/arkisto/2_10/ukkonen_2_10.pdf.
- Vatka, Miia 2005. Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua. Helsinki: SKS.
- Vehkalahti, Kaisa 2014. Muisteltu ja kerrottu nuoruus 1920–1930-luvulla syntyneiden omaelämäkerrallisissa teksteissä. Teoksessa Vehkalahti, Kaisa & Suurpää Johanna (toim.) *Nuoruuden sukupolvet. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja* 152, Tiede, 58–87. Helsinki.
- Vilkko, Anni 1990. Omaelämäkertojen analysoiminen kertomuksina. Teoksessa Mäkelä, Klaus (toim.), *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 81–98.
- Youw, V.R. 2008. Biography and Oral history. Teoksessa Charlton, Thomas Lee, Myers, Lois E. & Sharpless, Rebecca (ed.) *Thinking about oral history. Theories and applications*. AltaMira press, 183–223.
- Östman, Sari 2008. Elämäjulkaiseminen – omaelämäkerrallisten traditioiden kuopus. *Elore* 2/2008. Julkaisija: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. ISSN 1456-3010. http://www.elore.fi/arkisto/2_08/ost2_08.pdf.